

Markvildtoversigten 2019

Naturen og biodiversiteten i landbrugslandet har stor bevågenhed i Danmarks Jægerforbund. Der er ingen tvivl om, at skal vi styrke biodiversiteten generelt i Danmark: Det kræver mere plads, tid, ro og accept af, at det ser rodet ud i naturen.

Tekst: Formand for Markvildtudvalget Jens Venø Kjellerup & afdelingschef for Rådgivning og Uddannelse Niels Søndergaard

Foto: Danmarks Jægerforbund

HOVEDBESTYRELSESMEDELEM

Jens Venø Kjellerup, kreds 4
Formand for markvildtsudvalget

NATUR/VILDTFORVALTNING: Ønsket om øget naturindhold og biodiversitet retter typisk fokus mod statens skove, Natura2000, nationalparker mv. Det er en vigtig dagsorden, og Danmarks Jægerforbund støtter naturligvis denne indsats. Det må imidlertid ikke fjerne fokus fra det åbne land og de områder, hvor vi dyrker jorden via land- og skovbrug. Det er Danmarks Jægerforbunds målsætning, at der skabes flere og bedre levesteder for vildtet. Der skal sikres komplette fødekæder og mere arts- og individrig natur i landbrugslandet generelt set. Dette fokus kommer mest alt til udtryk gennem vores levestedsindsats.

Mange arter mistrives på grund af manglende eller ringe levesteder. For at komme i mål skal vi bryde med vanetænkning og udnytte de særdeles gode muligheder, dansk landbrug har for at skabe komplette levesteder.

Der er fortsat mange myter om, hvad man må, og hvad man ikke må på og omkring landbrugsarealer. De myter skal vi have ryddet af vejen, og derfor

udgiver DJ hvert år en folder, der redegør for de mange muligheder for natur- og vildtpleje på landbrugsarealer, derudover er det også en fast del af rådgivningen i markvildtindsatsen. Mange gange handler det om at bevare og beskytte det, der allerede er der, og andre gange om at udbygge levestederne, således at de tilbyder både dækning, føde og giver mulighed for, at forskellige arter kan gennemføre deres årscyklus i et samlet, komplet levested.

Indsatsen er lang og sej, før vi reelt kan se resultater i form af en bestandfremgang, men allerede nu er der løbende fremgang i omfang af de natur- og vildtplejetiltag, der skal sikre komplette levesteder og dermed grundlag for øget biodiversitet. Samtidig får vi vigtig viden om de reelle bestandniveauer for primært hare og agerhøne. Vildtudbyttestatistikken kan ikke stå alene, hvis vi skal skabe et validt grundlag for forvaltning af hare og agerhøne. Vildtudbyttestatistikken er alene et udtryk for, hvor mange individer der nedlægges, og derfor er det vigtigt at indsamle data for at få viden om den udvikling, der sker i bestandene af hares og agerhønes udvikling.

Vi samarbejder med Landbrug og Fødevarer om at skabe incitament og muligheder for natur- og vildtvenlig drift i det åbne land. Her har vi sammen med landbruget fokus på den kommende CAP, som vil danne grundlag for landbrugets udvikling i de kommende år.

Når landbruget, jægerne og andre naturorganisationer går sammen om at skabe komplette levesteder i landbrugslandet ad frivillighedens vej og på tværs af naboskel, så får de afgørende betydning for naturen og det tilhørende dyreliv. Alt dette og meget mere kan du læse mere om i Markvildtoversigten. nis@jaegerne.dk

Markvildtindsatsens medarbejdere

Niels Søndergaard

Afdelingschef,
Rådgivning og Uddannelse
Tlf. 21 94 59 90, nis@jaegerne.dk

Anders Rishøj Jensen

Vildt- og naturkonsulent,
Midt- og Nordjylland
Tlf. 27 80 28 49, arj@jaegerne.dk

Sebastian Behnke

GIS-ansvar/vildt- og naturkonsulent,
Østjylland
Tlf. 30 13 11 02, sbe@jaegerne.dk

Lene Midtgaard

Vildt- og naturkonsulent,
Sydsjælland, Øerne og Bornholm
Tlf. 50 60 22 32, lmi@jaegerne.dk

Jens L. Pedersen

GIS-ansvar/vildt- og naturkonsulent,
Vest- og Nord-sjælland og Fyn
Tlf. 81 88 04 08, jpe@jaegerne.dk

Jakob Bergmann Nielsen

Vildt- og naturkonsulent,
Syd- og Sønderjylland
Tlf. 81 88 24 46, jbn@jaegerne.dk

Lena Lieder

Vildt- og naturkonsulent
Tlf. 50 60 07 61, ll@jaegerne.dk

Rasmus Ahlmann Nielsen

Vildt- og naturkonsulent
Tlf. 50 60 07 62, ran@jaegerne.dk

Carsten Riis Olesen

Seniorforsker
Tlf. 88 88 75 17, cro@jaegerne.dk

Hvis du vil VIDE MERE ... så tæl

I markvildtlavene er det en obligatorisk del af lavenes arbejde, at der optælles vildt. Harerne tælles fra bil i mørke med kunstigt lys, og agerhøns lokaliseres med stående hund. Men hvorfor er det så vigtigt at få optalt vildtet, og hvad bruges vores viden til?

Tekst: Sabina Rohde, Danmarks Jægerforbund

NATUR/VILDTFORVALTNING: Hvorfor tælle vildtet? Vildtudbyttestatistikken dokumenterer, hvor meget der nedlægges af de enkelte arter, og er gennem årene blevet set som et spejl på, hvordan de enkelte vildtarters populationsstørrelser udvikler sig. Den viden er enestående for dansk vildtforvaltning, da data er indsamlet kontinuert siden 1941. Vildtudbyttestatistikken er et vigtigt redskab, når det kommer til vildtforvaltning, og andre lande ser med misundelse på, at vi har denne viden tilgængelig.

Vildtudbyttestatistikken giver os et godt overblik, men samtidig er der en del af forvaltningen, som ikke fremgår direkte, nemlig hvordan arterne udvikler sig lokalt på individniveau. For eksempel har jægere i flere områder undladt at nedlægge hare og agerhøne igennem en længere periode, hvor arterne har været trængte, og denne indsats og eventuel fremgang hos arterne lokalt fremgår selvsagt ikke i en vildtudbyttestatistik.

Den specifikke viden får vi kun, hvis vi bevæger os ud i landskabet og tæller. De data, vi får ind fra observationer af det levende vildt, kan bruges til at forhandle jagttider, afgøre forvaltningen af lokale bestande og være med til at demonstrere, om de forbedringer, der udføres på levestederne, er

tilstrækkelige til en positiv bestandudvikling.

På den måde er de aktuelle data på lokale vildtbestande af hare og agerhøne et stærkt fagligt grundlag for at kunne forbedre levestederne og jagtmulighederne på markvildtarterne. Tællingerne i lavet kan udgøre det faglige grundlag for en eventuel afskydningspolitik for de markvildtlav, som ønsker det, og som i få tilfælde rent faktisk udøver jagt på agerhøns. Derudover afspejler tællingerne over årene, om de tiltag, der udføres i lavene, har en effekt.

Når der tælles, er det vigtigt, at:

- der tælles flere gange på de enkelte ruter i samme sæson
- det om muligt er de samme personer, der udfører tællingerne fra gang til gang,
- observatørerne er ærlige omkring, hvad de ser, og ikke noterer det, de ved, der er på deres arealer, kun det, de ser den dag på den specifikke tælleturn
- observatørerne er gode til at afstandsbedømme, i forhold til hvor langt væk vildtet er fra linjen

Få mere viden om, hvordan vi tæller agerhøns og hare, på www.markvildt.dk under fanen viden om markvildt.

Hvordan gør vi?

Optælling af markvildt i lavene udføres efter et linjetransekt. Når der tælles vildt, opereres der ofte med to metoder: fladetælling og linjetælling. Fladetællingen er en totaltælling af alle fladerne. I lav, der har en størrelse på 1.000 hektar og opefter, er det en tung opgave at løfte for lavets deltagere. Derfor tælles der i markvildtindsatsen efter linjetransekter.

Linjetransekter anvendes ofte ved optælling af vildt, der er spredt på større geografiske områder. Med me-

toden kan der, med tilpas mange data-sæt, udarbejdes et estimat på bestandens størrelse i lavet. De linjer, der tælles efter, er placeret i landskabet på forhånd af vildt- og naturkonsulenterne.

I harernes tilfælde udgør vejene linjerne. Der tælles i et felt på 150 meter på hver side af linjen. Jo længere væk en vildtart er fra linjen, jo mindre sandsynligt er det, at den bliver talt. Om tælleren observerer vildtet eller ej, afhænger blandt andet af den biotop, der tælles i. Det er derfor vigtigt, at tællelinjen repræsenterer så mange biotoper som muligt af dem, der findes i markvildtlavet. Ud fra data kan sandsynligheden for, at arten findes på arealet, beregnes, og på den måde kan der korrigeres for det vildt, der ikke tælles på den enkelte tælling.

Via de indsamlede data fra tællingerne er det muligt at estimere bestandens størrelse og tætheden af agerhøns eller harer i det enkelte markvildtlav.

En model som linjetransektmodellen kan give en grafisk beskrivelse af, hvordan arterne er afhængige af de elementer og miljøer, der skifter på tællelinjen.

Hvordan har vores viden om bestandens størrelse indflydelse på jagttiderne?

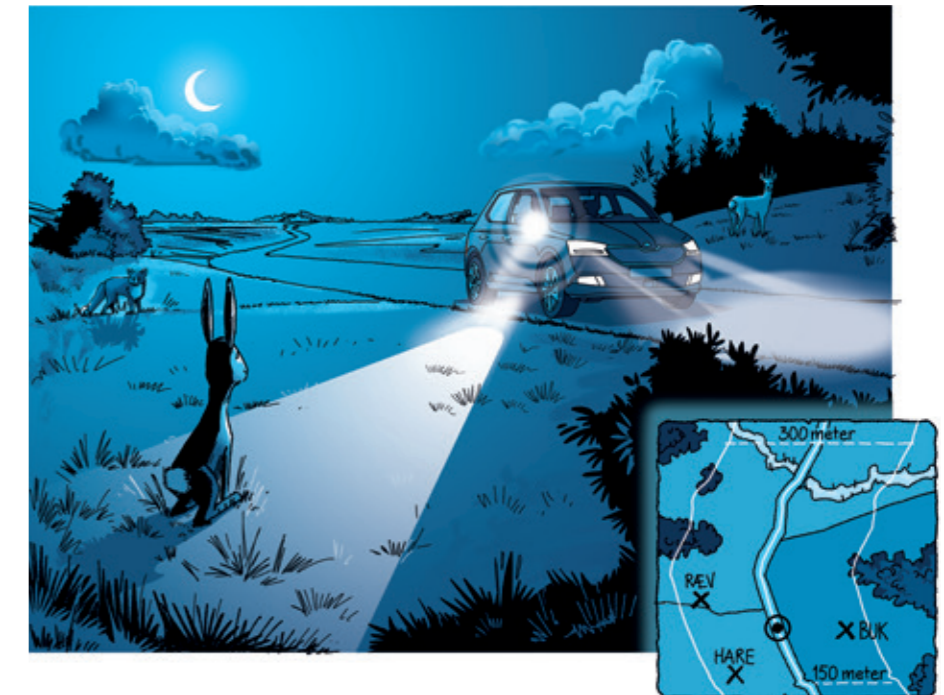
En lang række af arter, jagtbare som ikke jagtbare, med tilknytning til det åbne land er i tilbagegang. Jægerforbundet ønsker, at jagttiderne fastsættes på et fagligt stærkt grundlag. Vores informationer om forskellige jagtbare arters bestande gør os i stand til at arbejde for en fagligt korrekt jagttid. Dermed sikrer vi, at jagten ikke er den faktor, der er ansvarlig for arternes tilbagegang.

Jægerforbundet vil være garant for, at den forvaltning, vores medlemmer udøver, sker på valide data. Derfor arbejder vi i en række projekter med at indsamle data fra tællinger af småvildt. I størst skala sker det i vores markvildtindsats, hvor alle lav bidrager med data fra årlige tællinger. Helt konkret har data fra markvildtindsatsen været direkte medvirkende til, at vi ved den seneste jagttidsrevision var i stand til at bevare jagttid på agerhøne. Dokumenteret viden om de jagtbare arters bestandstørrelse kan altså

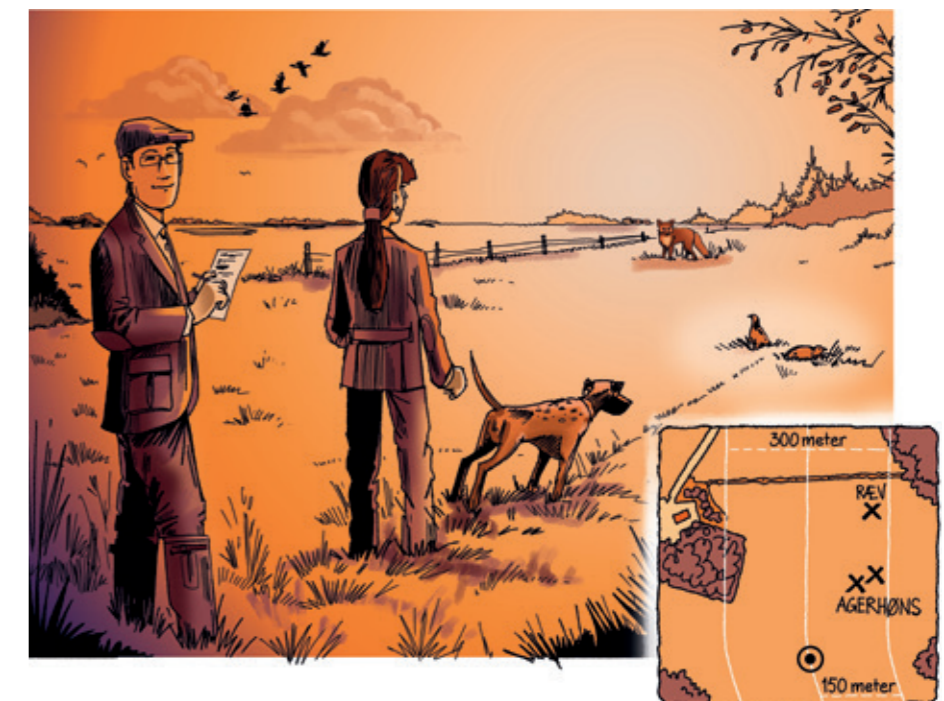
ende med at have en positiv indflydelse på jagttiderne.

Med mere viden kommer også mere ansvar. Således er vi som jægere forpligtet til at bruge den viden, vi har og indsamler, til at gøre det, der er bedst

for jagten og naturen i sin helhed. Det vil sige, at vi skal indstille os på, at med nogle af de mere sårbare arter må jagttiden fastsættes løbende med udgangspunkt i den nyeste viden. sro@jaegerne.dk

Harerne tælles i mørke med projektør fra bil, hvor dyrenes øjne reflekterer lyset. Fund af de naktaktive dyr indenfor den udlagte transekt noteres på kort. Det er vigtigt, at tællerne er gode til at afstandsbedømme.

Agerhøns tælles ved brug af stående hund. Hunden afsøger transektet og tager stand, når den mærker fuglene. Herefter kan agerhønsene tælles og noteres af observatøren, når fuglene letter. Godt hundearbejde er meget vigtigt, og det er essentielt, at hundeføreren har kontrol med hundens afsøgning af den udlagte transekt. Samtidig skal observatøren være god til afstandsbedømmelse i forhold til placering af den enkelte observation.

MARKVILDTLAVENES HARETÆLLINGER:

De foreløbige resultater

DCE, Aarhus Universitet, arbejder i øjeblikket på at analysere data fra markvildtlavens tællinger af harer og agerhøns. De er nu i gang med at undersøge, om tællemetoderne fungerer, og om der endelig med sikkerhed kan siges, om bestandene går frem, og mange andre svar.

Tekst: Vildt- og naturkonsulent Sebastian Behnke
Foto: Danmarks Jægerforbund, Martin Mayer (DCE, AU)

NATUR/VILDTFORVALTNING: I det tidlige forår hjælper de frivillige i markvildtindsatsen med at tælle bestandene for agerhøns og harer. Om efteråret er de i gang igen med harerne. Det store stykke arbejde er med til at give et bedre datagrundlag, der skal give en bedre forståelse om bestandenes størrelser hen over det danske landskab.

Martin Mayer, postdoc fra DCE, Aarhus Universitet, arbejder for øje-

blikket med at analysere de indsamlede data fra markvildtlavene. På baggrund af det indsamlede datamateriale skal han udarbejde en række videnskabelige rapporter, der skal fastslå metodens validitet og bestandenes udvikling i lavene. Frem til nu er det haredataene, der har været igennem det statistiske apparat, og det er de foreløbige konklusioner herfra, der vil blive gennemgået i det efterfølgende i denne del af markvildtoversigten.

Metoden

Det første spørgsmål, som trænger sig på, er: Virker de tællemetoder, som benyttes i markvildtindsatsen til at tælle harer og agerhøns? Det korte svar er: Ja – det gør de!

Martin Mayer siger om metoden:
– Vi opnåede estimater af haretætheder i landskabsskala, og antallet af harer var meget gentagelige inden for de samme transekter, år og sæson, hvilket antyder, at tællingerne, hvor

der lyses med en lampe fra bilen, er en pålidelig metode til at opnå viden om haretætheder.

Martin Mayer tilføjer yderligere, at han forventer det samme resultat for agerhønsene, selvom han p.t. ikke er færdig med at analysere alle data.

Der er dog et lille men i forhold til de data, der p.t. er analyseret for harerne. Som det ses i figur 1, så skal der lidt afstand fra vejen, før antallet af observerede harer topper. Vejen har en afskrækkende effekt, som i nogen grad får harerne til at fravælge de første 10-20 meter på tælleruten. Da afvigelsen er konstant, kan denne fejlkilde indregnes i den statistiske model og stadig give troværdige estimater på harebestandene.

For agerhønsene, som tælles på tværs af markerne, ses der ikke samme afvigelse i fordelingen af vildt i afstand til tællelinjen, så data passer godt i den statistiske model.

Bestandene

Det næste spørgsmål, der falder naturligt, er: Er bestandene vokset? Svaret her er lidt mere kompliceret. Set på tværs af landet er bestanden af harer stabil i markvildtlavene på nuværende tidspunkt. Men i de enkelte lav, undersøgt hver for sig, er der store forskelle i bestandenes udvikling med både positive og negative tendenser.

Det ses, at antallet af harer i et område bliver kraftigst påvirket af den landbrugsproduktion, der er. Dette ser vi tydeligt i de lav, hvor antallet af harer er faldet kraftigst, hvor der ofte er sket en ændring i markstørrelser, afgrødefordeling og afgrødevalg med et tab af potentielle levesteder til følge.

Yderligere undersøgelser af det nuværende datasæt

De mange observationer giver mulighed for flere undersøgelser, som kan gøre os alle klogere på markvildtets levevis. Martin Mayer er positiv omkring de indsamlede data:

– Dataene kan bruges til at undersøge effekten, som de danske landskabsstrukturer, habitattyper, rovdyrforekomst, vejr og arealanvendelse har på haretæthederne. Resultaterne fra sådanne analyser kunne bruges til konkrete forvaltningsanbefalinger for at øge haretætheden i hele Danmark, siger han.

Dette afhænger selvfølgelig af, at

der fortsat bliver foretaget vildttællinger, og at tællingerne udføres, som metoden foreskriver, lyder det fra Martin Mayer:

– Flere gentagne tællinger indenfor hver sæson vil forbedre dataenes robusthed. Det skal også understreges, at rovdyr (ræv, huskat) og generelt alle pattedyr bør registreres på tællingerne, pointerer han.

Når de forskellige analyser af haredata er afsluttet, tager Martin Mayer fat på de data, der er indsamlet på agerhønsætællingerne. Resultaterne af de kommende analyser vil naturligvis blive bragt her i JÆGER eller på Jægerforbundets hjemmeside.

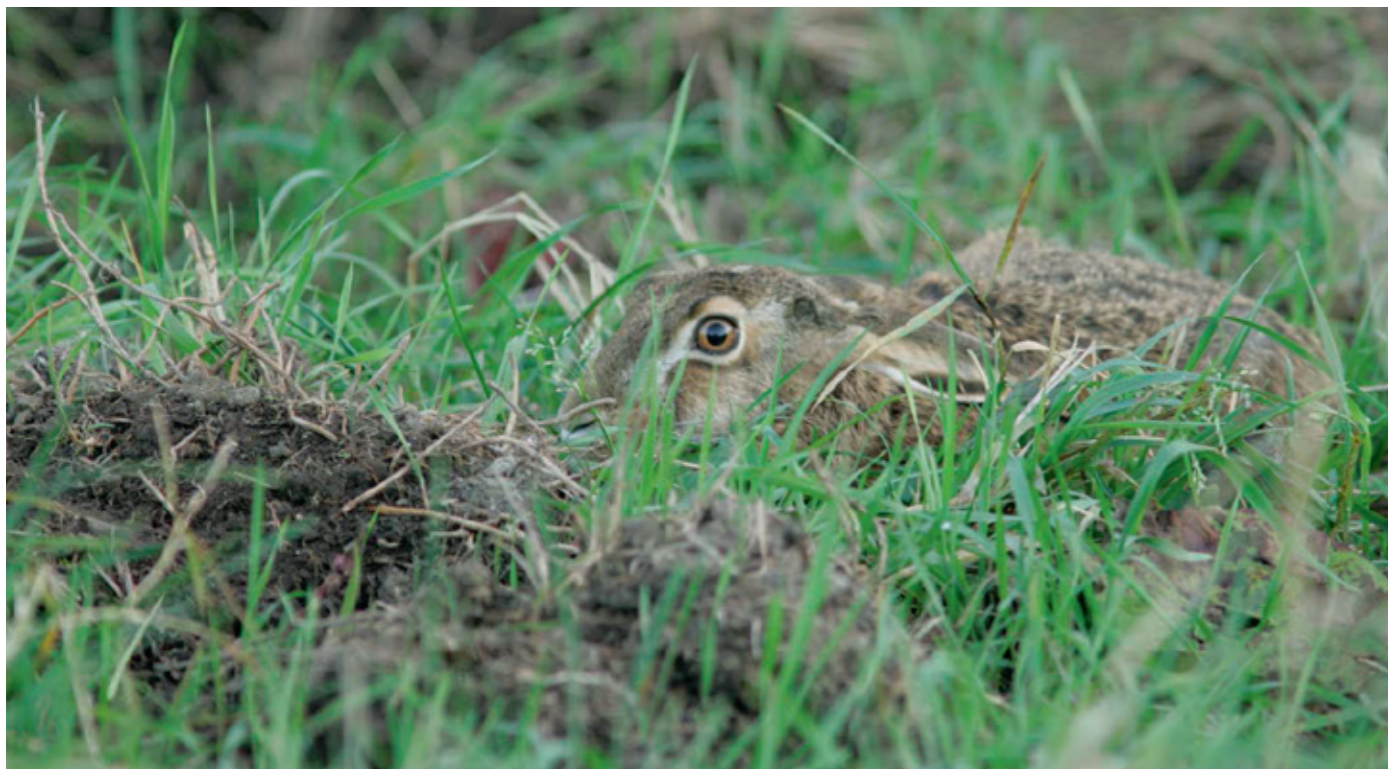
Fremtiden

Et spørgsmål, der ofte bliver stillet, når snakken falder på markvildtindsatsen og markvildtlavene, er: "Kommer der mere markvildt ved at være med?". Svaret er og kan sammenlignes med et medlemskab i et fitnesscenter – "Strand-kroppen" kommer ikke fra medlemskabet, men af indsatsen. Medlemskabet giver råd og vejledning til at gøre det på den nemmeste, smarteste og bedste måde.

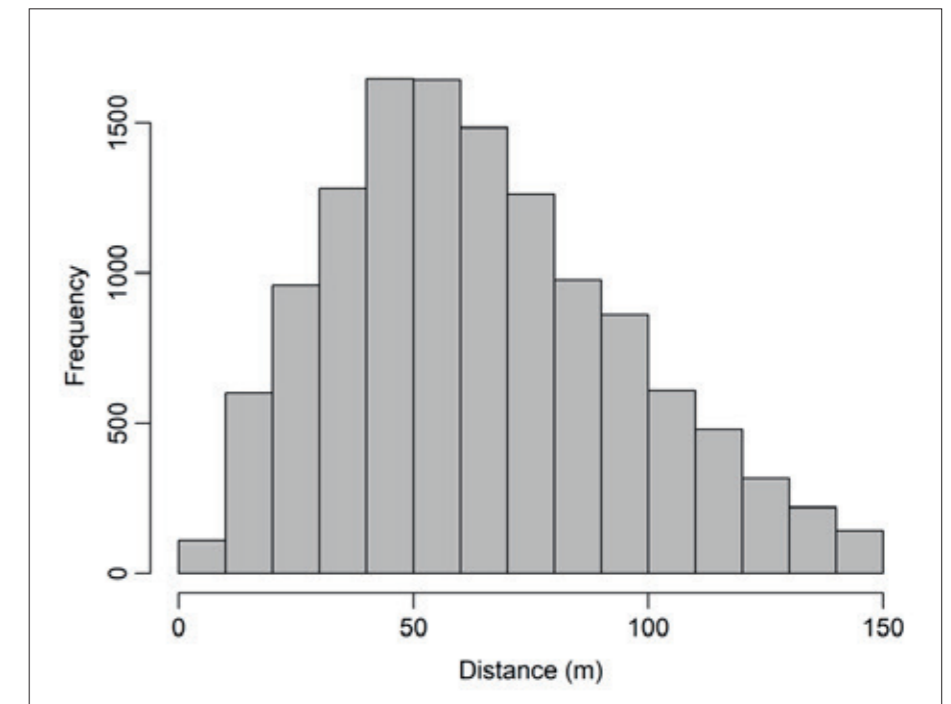
Projektet

- Der er talt ca. 35.000 stykker vildt, heraf ca. 18.000 harer og 4.500 agerhøns. For at finde de mange stykker vildt har de frivillige gået ca. 1.500 km og kørt ca. 10.000 km.
- Et udpluk fra den første rapport viser, at når produktionen af majs øges, så falder antallet af harer i området. Når de næste rapporter kommer, vil vi løbende komme med de vigtigste resultater.

Som deltager i et markvildtlav er det ens egen indsats, der kan få vildtet til at blomstre. Vildt- og naturkonsulentten kan komme med råd og vejledning til tiltag, og hvor de skal ligge, for at det giver det bedste resultat.
sbe@jaegerne.dk

Foreløbige data indikerer, at de steder, hvor der udføres en målrettet indsats for hare, er der en positiv udvikling i bestanden.
Foto: Danmarks Jægerforbund.

Frequency er antallet af harer, og Distance er afstand fra vejen i meter. Det er tydeligt, at harerne fravælger arealerne tættest på vejen og først ude på 40-50 meter topper i antal. Grunden til, at antallet af observerede harer falder efter 60 meter, er ganske naturlig. Her vil lyskeglens styrke og terrænets ujævnheder gøre det mindre sandsynligt at se alle harer.

HAMMELEV MARKVILDTLAV – en succes

Hammelev Markvildtlav blev startet op i 2017 ved hjælp af stort lokalt initiativ og interesse og er i dag et fint eksempel på, hvad samarbejdet mellem jægere og lodsejere kan udrette, når blot man har viljen til at samarbejde på tværs af interesser og ejendomsskel. I forbindelse med arbejdet i lavet er der altid nogle ildsjæle, som holder gryden i kog og er primus motor på mange af de ting, der foregår. I dette lav er det bl.a. kontaktpersonen Just Mikkelsen, som trækker en stor del af læsset.

Tekst og foto: Vildt- & naturkonsulent Rasmus Ahlmann Nielsen,

NATUR/VILDTPLEJE: I alle markvildtlavene er der nogle ildsjæle, der som regel har taget initiativet til at starte det lokale markvildtlav op, og det er som regel også dem, der efterfølgende står for tællingerne, dialogen

med de andre lavdeltagere og har størstedelen af kontakten til lavets vildt- og naturkonsulent fra Danmarks Jægerforbund.

I Hammelev er det ingen undtagelse. Hammelevs primus motor er

den før nævnte Just Mikkelsen, der gennem 57 år har haft en stor passion for de stående hunde, men i særdeleshed for de tyske lang- og korthårede hønsehunde. Gennem hundearbejdet er der også opstået en fascination for den mytiske agerhøne og en forståelse for denne og andre af landbrugslandets vildtarters tilbagegang og behovet for at vende denne negative udvikling. Dette var også en af grundene til, at det vakte hans opmærksomhed, da han hørte om markvildtprojektet.

Før dannelsen af lavet

Det er ikke nogen ny tanke at samarbejde i Hammelev, hvad enten det gælder den lokale idrætsforening, driften af kroen eller jagten. Så da snakken faldt på dannelsen af et markvildtlav, ville lodsejerne gerne, efter lidt snak og nogle kopper kaffe, være med, og jægerne var heller intet problem. Dette skyldes i høj grad den i forvejen indgroede vane for at samarbejde og være fælles om tingene.

I 1990'erne var det dog noget anderledes, når det gjaldt jagten – hver mand sin egen herre. Terrænerne var mange, nogle ikke ret store, og mange meget små, og på hver en jordlod var en jæger. Terrænernes størrelse og form gjorde, at den praktiske jagtudøvelse var ganske besværlig og på mange punkter ikke

særlig tilfredsstillende for de enkelte jægere. Dette gav grobund for den spirende dialog om at starte et fælles konsortium.

Konsortiet blev, igen efter en del snak over kaffen, en realitet i 1997 og har den dag i dag stort set den samme form, som da man startede. Konsortiets terræn var også det, der udgjorde starten på markvildtlavet i 2017, men da deres 270 hektar ikke helt var nok, var det dog en smal sag at inddrage de markjorder, som ikke var en del af konsortiet, men ejet af mange af de samme lodsejere. Så var man i gang, og lavets areal har været støt stigende siden, så i dag er lavet på ca. 1.200 hektar.

At løfte i flok

En byrde bliver lettere, når man løfter i flok. Og det kræver en indsats, hvis man skal vende den negative bestandudvikling hos markvildtet. Så når det er muligt, så er man i Hammelev Markvildtlav fælles om at løse opgaverne. Vildttællingerne gøres hygge-

lige og sociale med kaffe, snak og brød, så det ikke blot kommer til at føles som en sur pligt. Man bakker op om det årlige møde, hvor der gøres status og snakkes fremtid. Der er lavet aftaler om regulering af ræve og krager på tværs af ejendomsskel. Pleje af skovbryn og levende hegn udføres gerne i flok, så den ugelange individuelle opgave kortes ned til en dags fælles arbejde.

Vildtet og jagten

Man kan så stille sig selv det spørgsmål, om alt dette så rent faktisk gør en forskel? Desværre er de indsamlede data i Hammelev endnu ikke helt fyldestgørende nok til, at de kan bruges til at sige noget sikkert om bestandudviklingen hos harer og agerhøns i området. Men hvad siger folkene i lavet på baggrund af deres hverdagsobservationer? Just Mikkelsen beretter at have fået mange tilbagemeldinger fra andre lavdeltagere om, at de ikke har haft så mange harer på terrænet før, som de har nu. Den samme positive udvikling

ser ud til at være i gang for agerhønsene. På jagten giver det igen mening at gå en tur over markerne og i de levende hegn, fordi der nu igen er en reel chance for at opleve jagtbart vildt der, hvor man igennem mange år stort set ikke har set tegn på markvildtet.

Selv er de i Hammelev ikke i tvivl om, hvad der skyldes den fremgang, de oplever:

- En ihærdig indsats for at regulere krager og ræve.
- En stor indsats for at lave kvalificeret pleje af de eksisterende vedbiotoper (levende hegn og remisser).
- Etablering af vildtstriber, så de understøtter og beskytter eksisterende permanente elementer i landskabet (markskele, markveje, mergelgrave osv.).

Alt sammen så vi får levestederne og derved også fødekæderne tilbage i landbrugslandet.

Er de så i mål i Hammelev? "Nej", siger de selv. "Men godt på vej", siger jeg!

ran@jaegerne.dk

Just Mikkelsen, kontaktperson i Hammelev Markvildtlav, besigtiger plejen af skovbrynet på en skovrejsning, som ligger i lavet. Plejen blev udført i fællesskab, og allerede midt i første vækstsæson kan man se, hvor god effekt plejen har. Foto: Rasmus Ahlmann Nielsen.

Just Mikkelsen, kontaktperson i Hammelev Markvildtlav, besigtiger plejen af skovbrynet på en skovrejsning, som ligger i lavet. Plejen blev udført i fællesskab, og allerede midt i første vækstsæson kan man se, hvor god effekt plejen har. Foto: Rasmus Ahlmann Nielsen.

Mere end agerhøns og harer – helhjertet rådgivning

Et af markvildtindsatsens fornemste formål er at realisere Miljøstyrelsens forvaltningsplaner for hare og agerhøne ved at forbedre, udvide og skabe levesteder for de to arter. Derudover skal arbejdet i markvildtlavene også sikre en hensyntagen til øvrige arter og natur i landbrugslandet.

Tekst: Vildt- og naturkonsulenter Lene Midtgaard, Jens Ljungmann Pedersen & Anders Rishøj

Foto: Jens Ljungmann Pedersen, Sebastian Behnke & Lene Midtgaard

NATUR/VILDTFORVALTNING: Meget af den rådgivning, som finder sted i markvildtlavene, og den mest synlige og målbare del af rådgivningen er ofte den, som medfører tiltag i markfladen. Etablering af vildttiltag eller udtagning af jord til fri succession kan nemt opgøres i både løbende meter og areal og er således let at kvantificere og plote ind på et kort. Men rådgivningen, som deltagerne modtager, tager ikke ude-

lukkende udgangspunkt i tiltag, som udføres i marken, men også i det potentiale, der er på ejendommen, for at øge naturindholdet. Dette sker enten i form af direkte rådgivning om konkrete plejetiltag eller en ændret pleje eller ved at skabe bevidsthed om værdien af et givet naturelement, som ejeren ikke har været opmærksom på. I denne artikel vil der være eksempler på den form for rådgivning.

Udvidelse af økologisk rum

Stenbunker, gamle træer, dødt ved og halvkulturrealer bidrager sammen med de andre tiltag, som udføres i markfladen, til at udvide det økologiske rum og tilfører levesteder til en række arter, som måske ikke tilgodeses på de mere kortlivede tiltag. Småbiotoper med alder har stort potentiale for at være af stor biologisk værdi. Det er derfor vigtigt, at disse små poten-

tielle oaser beskyttes mod påvirkninger fra f.eks. landbrugsdriften.

Pas på veterantræer og dødt ved

Gamle træer, såkaldte veterantræer, er artsrige levesteder for insekter og svampe og i de tilfælde, der er hulheder i træet, også for hulrugende fugle og flagermus.

Stynede poppel- og piletræer var tidligere et almindeligt syn i datidens landbrugsland, hvor de leverede grene til risgærder, brændsel og dyrefoder. Med tiden blev risgærder udfaset til fordel for blandt andet pigtrådshegn, og dermed forsvandt en stor del af formålet med den kontinuerlige styning. Stynede træer genfinder ikke selv en naturlig kroneform, og mellem grenene opstår ofte kløfter, hvor vandet kan samle sig og medføre angreb af råd, og at træerne efterfølgende flækker. For at sikre, at træerne lever længere, bør de stynes med jævne mellemrum, ca. hvert 7.-10. år.

Selvom man passer på de gamle træer, så vil de ikke bestå for evigt. Men selv når de engang dør, fungerer de stadig som levested, "livet" i træet er først slut, når det er helt væk.

Afgræsning skaber variation

Mange steder har manglen på husdyr til afgræsning medført, at arealer, som tidligere blev afgræsset, i stedet gror til eller slås maskinelt. En pleje, som ikke er optimal for de arter, som har etableret sig på de ofte § 3-beskyttede arealer.

Hvorfor bør de lysåbne naturarealer afgræsses? Overdrev, enge og heder er meget værdifulde lysåbne naturarealer. Det skyldes, at den tidligere drift af arealet, som typisk

Dødt ved, stående såvel som liggende, er vigtige levesteder. Men nogle gange fjernes gamle, udgåede træer, fordi de opfattes som rod. Det er en stor fejltagelse, medmindre det udgåede træ udgør en sikkerhedsrisiko eller ligger i vejen for driften af arealet. Foto: Jens Ljungmann Pedersen.

På dette udyrkede areal ændrede lodsejeren driften fra maskinel slåning til afgræsning. Problemet med at skaffe græssende dyr kunne naboen hjælpe med, og da arealet ligger lige op ad et meget artsrigt overdrev, er der gode chancer for, at flere overdrevsarter kan indvandre på det nye græsningsareal. Foto: Lene Midtgaard.

Det gamle poppelhegn var ikke blevet stynet i en årrække og var derfor i overhængende fare for at vælte ud på marken. Her ville træerne være blevet fjernet, da de ville være i vejen for markdriften. Styningen sikrede det kulturhistoriske landskabelement og bevarede vigtige levesteder. Foto: Jens Ljungmann Pedersen.

Det gamle dige skabte en uhensigtsmæssig kile for markdriften, men lodsejer blev gjort opmærksom på, at der var tale om et fredet landskabselement, og konsulent foreslog i dette tilfælde at etablere et par mindre arronderinger for at gøre marken mere reel.

Foto: Sebastian Behnke.

Brandmandens lov

Rådgivningen i markvildtlavene tager udgangspunkt i brandmandens lov:

- Bevar det endnu uskadte, f.eks. de gamle småbiotoper.
- Beskyt arealer med værdifuld natur mod skadelig påvirkning.
- Genopret og udvid arealer med forringet natur.
- Reetabler og skab nye områder med natur og naturindhold, gerne i forlængelse af eksisterende arealer.

har været afgræsning, har dannet grundlag for artsrige plantesamfund. Disse artsrige plantesamfund er levested for insekter og andre smådyr.

Hovedformålet med afgræsning af naturarealer er oftest at sikre eller genskabe variationen af planter og insekter. Hvis ikke arealet afgræsses, vil det gro til med en ensformig, artsfattig vegetation. Ved at fortsætte eller genoptage afgræsning på lysåbne naturarealer opnås ofte det bedste resultat, når den lysåbne natur skal plejes eller genoprettes.

Pas på de fredede jord- og stendiger

Stendiger er oprindeligt ældre tiders hegning og markering af ejendom og skel i landskabet. Udover at markere ejendom og skel fungerede de også som lægiver, husdyrhegn og forhindrede oversvømmelser. De er derfor et stykke kulturhistorie, som i nogle tilfælde rækker langt, langt tilbage i tiden.

På grund af stendigernes høje alder er der ofte tilknyttet et højt og unikt naturindhold med en stor biologisk mangfoldighed til stendigerne. Da digerne har ligget, hvor de nu engang ligger, i flere hundrede år, har dyr og

planter haft tid til at indvandre, etablere og tilpasse sig på dem.

Stendigerne tilbyder varme og solbeskinnede overflader, som ofte er uden tæt plantevækst. Herpå trives

flere mosser, laver og bregner, der ellers ikke vil kunne trives på mere næringsrige voksesteder i konkurrence med hurtigtvoksende planter.

lmi@jaegerne.dk

Gamle stenbunker har ofte mange af de samme gode egenskaber som stendigerne og bør derfor heller aldrig fjernes i et velment, men misforstået forsøg på at "rydde op".

Foto: Danmarks Jægerforbund.